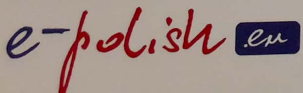

tab. 28 TRYB ROZKAZUJĄCY

			PRZYKŁAD	
KONIUGACJA 1 -ę, -esz	regularnie	piszesz → pisz!	----- pisz! niech pisze!	pisz my! pisz cie! niech piszą!
	alternacje	wytrzesz → wytrz- esz → wytrz+ uj!		
		weźmiesz → weź mi -esz → weź!		
		zadajesz → zadaj- esz → zada waj!		
KONIUGACJA 2 -ę, -isz / -ysz	regularnie	mówisz → mów!	----- mów! niech mówi!	mów my! mów cie! niech mówią!
	alternacje	chodzisz → chodz- isz → chod ź!		
		robisz → rob- isz → r ób!		
		zapomnisz → zapomn- isz → zapomn+ uj!		
KONIUGACJA 3 -m, -sz	regularnie	czytaj- ę → czytaj!	----- czytaj! niech czyta!	czytaj my! czytaj cie! niech czytają!

Sprawdź, czy umiesz. Zrób ćwiczenia na:

krok po kroku

TRYB ROZKAZUJĄCY

Tryb rozkazujący wyraża **polecenie, rozkaz, zakaz, życzenie** lub **prośbę**. Tworzymy go od czasowników dokonanych i niedokonanych.

funkcje

polecenie	<i>Otwórzcie książki na stronie 34.</i>
nakaz	<i>Niech pan to zrobi natychmiast!</i>
zakaz	<i>Niech pani nie parkuje tutaj!</i>
życzenie	<i>Wypoczywajcie i bawcie się dobrze!</i>
prośba	<i>Zostań ze mną!</i>
apel	<i>Chrońmy środowisko!</i>

tworzenie

Bazą dla form trybu rozkazującego jest **temat czasu teraźniejszego**. Dla czasowników z I i II koniugacji (-ę, -esz; -ę, -isz/-ysz) temat znajdujemy po odcięciu końcówki **2 osoby liczby pojedynczej**. Natomiast dla czasowników III koniugacji (-m, -sz) po odcięciu końcówki **3 osoby liczby mnogiej**. Formy trybu rozkazującego tworzymy dla wszystkich osób z wyjątkiem pierwszej osoby liczby pojedynczej.

końcówki

-----	-my
ø, -ij/-yj	-cie
niech + 3 os. I. poj.	niech + 3 os. I. mn.

Druga osoba liczby pojedynczej trybu rozkazującego jest równa tematowi, czyli ma końcówkę zerową **-ø**. Czasem po niektórych grupach spółgłoskowych może się pojawić końcówka **-ij / -yj**.

I i II koniugacja: *pisze, tańczę, zapomnij, umyj*
III koniugacja: *kochajø, umiejø*

Pierwszą osobę liczby mnogiej tworzymy przez dodanie do formy 2 os. I. poj. końcówki **-my**.

piszmy, kochajmy, zapomnijmy

Drugą osobę liczby mnogiej tworzymy przez dodanie do formy 2 os. I. poj. końcówki **-cie**.

piszcie, kochajcie, zapomnijcie

Trzecią osobę liczby pojedynczej i mnogiej tworzymy przez dodanie partykuły **niech** do standardowej formy czasownika w tych osobach.

niech pan pisze, niech pan zapomni
niech państwo piszą, niech państwo zapomną

Niekiedy za pomocą partykuły **niech** tworzy się również formę **pierwszej osoby liczby pojedynczej**. Robi się to zazwyczaj w celach stylistycznych (*Niech ja go tylko spotkam!*).

alternacje

o:ó	robisz - rób	si:ś	proszysz - proś
	stoisz - stój	zi:ż	wozisz - woź
ci:ć	pfacisz - płać	ni:ń	ptyniesz - płyń
dzi:dź	chodzisz - chodź		

Mimo odcięcia końcówki **-isz**, spółgłoski palatalne nadal zostają miękkie i dlatego w zapisie musi pojawić się zmiękczenie (*ć, dź, ś, ź, ń*). Jeśli po odcięciu innej końcówki na końcu słowa po spółgłosce palatalnej zostaje **-i**, to również musimy ją zapisać w formie krótkiej (*ptyniesz - plyn*ić**) lub dodać **-j** (*biegniesz - biegn*ij**). Czasem temat czasownika ulega poszerzeniu (*zadajesz - zadawaj*) lub redukcji (*weźmiesz - weź*).

formy fakultatywne

Zdarza się, że czasownik ma dwie formy oboczne trybu rozkazującego.

spójrzj - spójrj
napetnij - napetńj

formy przeczące

Po przeczeniu w trybie rozkazującym zwykle używamy form niedokonanych czasownika.

Zrób to! → *Nie rób tego!*
Kup te jabłka! → *Nie kupuj tych jabłek!*
Zamknijcie okno! → *Nie zamykajcie okna!*
Niech pani to otworzy! → *Niech pani tego nie otwiera!*

Uwaga

Tryb rozkazujący jest bezpośredni i przez to może brzmieć dość niegrzecznie. Dlatego w sytuacjach oficjalnych lepiej używać formy grzecznościowej *proszę* + *bezokolicznik* lub formy trybu rozkazującego z łagodzącą przez dodanie *proszę*.

Niech pan otworzy okno! → *Proszę otworzyć okno!*
Niech pani siada! → *Proszę usiąść!*
Niech państwo zaczekają! → *Proszę zaczekać!*

Kiedy w trybie rozkazującym dla wyrażenia nakazu używamy czasownika niedokonanego, w niektórych sytuacjach może to sygnalizować zniecierpliwienie nadawcy i być traktowane jako ponaglanie adresata.

Otwieraj okno! Zamykaj te drzwi! Kupuj ten chleb!

Formy neutralne to formy dokonane.

Otwórz okno! Zamknij drzwi! Kup chleb!